

Дорошенко А. В.,

здобувач магістерського рівня освіти кафедри психології, соціальної роботи та педагогіки

Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського

Дробот О. В.,

доктор психологічних наук, професор,

професор кафедри психології, філософії та суспільних наук

Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ЖІНОК ДО МАТЕРИНСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ: СОЦІОКУЛЬТУРНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ

Анотація. У статті розглядаються психологічні аспекти готовності жінок до материнства в умовах війни та презентуються результати впливу економічних, демографічних, соціокультурних факторів, місця перебування та наявності партнера на психологічну готовність жінок до материнства в умовах війни.

Ключові слова: *психологічна готовність, материнство, стрес, війна, соціокультурні фактори, економічні чинники.*

Doroshenko A., Drobot O. Psychological readiness for motherhood in wartime

Summary. The article discusses the psychological aspects of women's readiness for motherhood in the context of war. It presents the results of the impact of economic, demographic, and socio-cultural factors, as well as the place of residence and the presence of a partner, on women's psychological readiness for motherhood during wartime.

Key words: *psychological readiness, motherhood, stress, war, socio-cultural factors, economic factors.*

Психологічна готовність жінок до материнства в умовах війни є однією з найбільш актуальних тем сьогодення. В умовах військового конфлікту, кризових ситуацій і соціальних потрясінь жінки стикаються з численними психологічними, економічними та соціальними труднощами, що можуть впливати на їхню готовність стати матерями. Дослідження цього аспекту є надзвичайно важливим для розуміння того, як змінюються психологічні та емоційні реакції жінок на різні стресори, і як ці зміни можуть впливати на прийняття рішення про материнство та його здійснення в умовах війни.

Одним із основних чинників, що впливають на психологічну готовність до материнства, є стрес, викликаний непередбачуваними умовами війни. Згідно з дослідженнями, стресові фактори можуть негативно позначатися на здоров'ї жінок, знижувати рівень їх психологічної стабільності та підвищувати тривожність, що, в свою чергу, впливає на їхні репродуктивні рішення [5].

Важливим є також соціокультурний контекст, в якому жінки можуть мати різний доступ до підтримки та ресурсів для подолання стресу, що впливає на їхню психологічну готовність до материнства. [2] Наприклад, жінки, що перебувають у зонах бойових дій або є внутрішньо переміщеними особами (ВПО), можуть зазнавати додаткового стресу через нестабільність у соціальному середовищі та обмежений доступ до медичних і психологічних послуг [4].

Соціально-економічні фактори, такі як фінансова нестабільність і відсутність житла, є важливими умовами, що можуть впливати на здатність жінок планувати та реалізувати материнство. Ці фактори, разом із психологічними бар'єрами, такими як страх перед майбутнім і тривога щодо благополуччя дитини, можуть суттєво знижувати рівень готовності жінок до материнства в умовах війни [6]. Відсутність стабільної соціальної підтримки і адаптаційних ресурсів у таких ситуаціях є ще одним фактором, що погіршує психологічний стан жінок, що перебувають в умовах військового конфлікту [3].

Таким чином, дослідження психологічної готовності жінок до материнства в умовах війни має важливе значення для розробки ефективних програм підтримки, що включають як індивідуальні, так і соціальні ресурси. Це дозволяє підготувати жінок до можливих змін, що відбудуться під час материнства, і забезпечити їм необхідну психологічну підтримку, що може значно знизити негативний вплив стресових факторів.

У рамках дослідження на тему "Психологічна готовність жінок до материнства в умовах війни" було опитано 60 жінок віком від 20 до 35 років. Використано Рольовий опитувальник дітородіння (РОД-2) Р. Роршака для оцінки рівня психологічної готовності до материнства та шкалу сприйнятого стресу (PSS-10) для визначення рівня стресу серед респонденток [1]. Крім того, оцінювалися фінансова забезпеченість, рівень самореалізації та наявність партнера.

У результаті проведеного дослідження було виявлено, що загальний рівень психологічної готовності респонденток до материнства варіюється від низької до помірної готовності. Більшість жінок виявили реалістичне і збалансоване ставлення до майбутнього материнства, однак у деяких спостерігалася певна невизначеність, пов'язана

з психологічними, соціальними та економічними факторами, зокрема, стресом, фінансовою нестабільністю або відсутністю підтримки.

Результати дослідження показали, що на психологічну готовність до материнства в умовах війни найбільший вплив мають рівень стресу, фінансова стабільність, наявність дітей та психологічна підтримка. Аналіз взаємозв'язку між рівнем стресу та готовністю до материнства показав значущий негативний зв'язок (кореляція $-0,54$), що свідчить про те, що жінки з високим рівнем стресу мають значно нижчий рівень готовності до материнства. Цей результат підтверджує важливість психологічної стабільності для формування готовності до материнства.

Фінансова забезпеченість також виявилася важливим фактором. Кореляція між фінансовим станом і готовністю до материнства становить $0,4$, що вказує на позитивний зв'язок. Жінки, які мають стабільний фінансовий стан, виявляють більшу готовність до материнства, що може бути пов'язано з відчуттям безпеки і зниженням стресу внаслідок фінансової стабільності [7].

Наявність дітей також впливає на готовність до материнства. Кореляція між наявністю дітей і рівнем готовності до материнства становить $0,41$, що підтверджує, що жінки з досвідом материнства більш схильні до готовності до наступних етапів репродуктивного процесу. Це вказує на те, що досвід материнства позитивно впливає на психологічну готовність до нових етапів у цьому процесі.

Наявність партнера виявилася менш значущим фактором. Кореляція між наявністю партнера та готовністю до материнства становить $-0,18$, що свідчить про слабкий негативний зв'язок, що може вказувати на те, що навіть присутність партнера не завжди є ключовим чинником у формуванні готовності до материнства. Однак цей вплив не є статистично значущим.

Щодо психологічної підтримки, кореляція між рівнем підтримки та готовністю до материнства становить $0,42$, що свідчить про важливість емоційної та психологічної підтримки для підвищення готовності до материнства. Жінки, які отримують підтримку від родичів чи друзів, демонструють вищий рівень готовності до материнства, оскільки це сприяє зниженню рівня стресу і підвищує впевненість у своїх силах.

Місце перебування респонденток також впливає на готовність до материнства, але цей вплив виявився незначним. Кореляція між місцем перебування (в Україні або за кордоном) і готовністю до материнства становить $-0,22$, що вказує на слабкий негативний зв'язок. Жінки, що перебувають за кордоном, можуть мати менший рівень готовності до материнства через соціальні та психологічні чинники, однак цей вплив не є статистично значущим.

Таким чином, результати дослідження підтвердили важливість таких факторів, як рівень стресу, фінансова забезпеченість, психологічна підтримка та наявність дітей для психологічної готовності до материнства в умовах війни. Місце перебування та наявність партнера мали менш значущий вплив, хоча й були важливими чинниками в певних аспектах готовності до материнства.

Висновки. Проведене дослідження підтвердило важливість психологічної підтримки, фінансової стабільності та попереднього досвіду материнства для формування готовності жінок до материнства в умовах війни.

Подальші дослідження можуть зосередитися на вивченні додаткових соціальних і культурних факторів, а також на розвитку програм психологічної підтримки та соціального супроводу жінок у період військових конфліктів, що сприятиме підвищенню їх психологічної готовності до материнства.

Список використаних джерел:

1. Герасимова Т. Психологічні стратегії адаптації жінок у кризових ситуаціях: дослідження на прикладі ВПО. *Журнал психологічної підтримки*. 2023. Т. 30, № 2. С. 102–117.
2. Кузнецова І. Стресові чинники війни та їх вплив на готовність до материнства. *Психологія і суспільство*. 2022. Т. 48, № 6. С. 203–219.
3. Петренко А. Роль сім'ї в умовах війни: психоемоційний аспект. *Психологічні перспективи*. 2019. Т. 15, № 4. С. 111–126.
4. Савченко І. Соціально-психологічні аспекти готовності до материнства в умовах війни. *Психологічні дослідження*. 2022. Т. 45, № 2. С. 98–112.
5. Тарасова Л. Вплив війни на материнство: психологічні та соціальні фактори. *Соціальна психологія*. 2020. Т. 32, № 1. С. 57–73.
6. Bowers, M., Yehuda, R. Pregnancy as a period of risk, adaptation, and resilience for mothers and infants. *Development and Psychopathology*. 2022. Vol. 34, № 2. P. 123–134.
7. Інформація щодо психологічної підтримки вагітних жінок в умовах війни. *Психологічна допомога жінкам в Україні*. URL: <https://www.psychosupport-ukraine.org> (дата звернення: 28.11.2024).